

EXISTUJE POTENCIÁL UMIESTNIŤ V BUDOVE SLOVENSKEHO ROZHLASU OBČIANSKU VYBAVENOSŤ KOMERČNÉHO RÁZU?

Štefan Bekeš

Budova Slovenského rozhlasu na Mýtnej ulici v Bratislave patrí podľa teoretikov architektúry medzi skvosty neskorej moderny. Tí súčasne upozorňujú aj na potrebu jej ochrany.¹ Ďalšia časť odbornej verejnosti, ale i tej laickej, ju však považuje za relikvium komunistického režimu, ktorý treba z obrazu mesta odstrániť. Hoci bola postavená na veľmi špecifickú funkciu a vyžiadala si mimoriadne technické, funkčno-prevádzkové a často aj nové technologické riešenia, ktoré môžeme zaradiť medzi unikátne, jej prevádzky, technológie a celkový súčasný stav rýchlo zastaral a stal sa nevyhovujúcim, dokonca aj predimenzovaným pre súčasné potreby rozhlasu. Otázka využitia strešných terás v nadväznosti na parter a park na Belopotockého ulici je ďalším kľúčovým problémom objektu. A keďže celková kondícia budovy je na hranici svojej životnosti a nespĺňa súčasné požiadavky na energetickú efektívnosť. Preto v blízkej budúcnosti bude potrebné pristúpiť k jej hĺbkovej obnove. Bude nevyhnutné zistiť jej potenciály a limity, ktoré by mohli ovplyvniť samotný návrh obnovy objektu.

Nasledujúci príspevok pojednáva o možnosti integrácie občianskej vybavenosti komerčného rázu do budovy Slovenského rozhlasu. Samotný potenciál umiestniteľnosti a ekonomickej životaschopnosti sa bude zisťovať z výsledkov prieskumu pešej dopravy v okolí budovy rozhlasu, prieskumu počtu zamestnancov a študentov, pracujúcich a študujúcich v dochádzkovej vzdialenosti do 200 m od budovy rozhlasu a z rozmiestnenia komerčnej občianskej vybavenosti v blízkosti riešenej budovy. Na základe týchto zistení sa pokúsím určiť i výslednú hodnotu hustoty denného a nočného osídlenia na skúmanom území. Všetky nadobudnuté poznatky aplikujem pri hodnotení komerčných potenciálov budovy rozhlasu a pri určovaní možných priestorov na umiestnenie takýchto prevádzok.

PRIESKUM PEŠEJ DOPRAVY V BEZPROSTREDNOM OKOLÍ BUDOVY SLOVENSKEHO ROZHLASU

METODIKA A POSTUP PRI PRIESKUME

Pri prieskume pešej dopravy boli použité štandardné metódy dopravného prieskumu, pri ktorých sa zisťovali denné celoročné minimálne intenzity a smerovania peších prúdov v okolí budovy Slovenského rozhlasu. Zisťované boli preto, lebo v tomto druhu prieskumu sa štatisticky vyskytujú väčšinou tranzitujúci chodci, a práve túto hodnotu bolo potrebné určiť.

Celoročné minimálne pešej dopravy sa merajú medzi mesiacmi november až marec. Priemerné hodnoty pohybu chodcov sa dajú zistiť v dňoch utorok až štvrtok. Denné minimálne pešej dopravy sa zisťujú medzi 10. (9. – v závislosti od lokality) až 11. hodinou dopoludnia, kedy podľa dlhodobej dopravnej štatistiky je cez deň najmenej chodcov na uliciach.² Vybrali sa dva dátumy 13. 11. a 20. 11. 0013 medzi 10:00 a 11:00 dopoludnia (vždy v stredu), ktoré vyhovujú všetkým požiadavkám na zistenie denných celoročných miním. Dve merania boli uskutočnené z dôvodu vylúčenia nezvyčajných pohybov (javov) obyvateľstva (silný dážď, vietor, veľká skupina osôb prechádzajúca okolo či iné nepredvídateľné okolnosti, ktoré by mohli ovplyvniť výsledky prieskumu).

V bezprostrednom okolí budovy Slovenského rozhlasu sa vybrali štyri sčítacie priestory (→ 1) tak, aby sa vždy nachádzali na jednej zo strán budovy, a zároveň mohol sčítací anketár jednoznačne identifikovať chodcov prechádzajúcich sčítacím priestorom. Sčítací anketári okrem počtu chodcov zapisovali do sčítacieho hárka aj ich smerovanie (tabuľka 1, nachádzajúca sa vedľa obrázka 1).

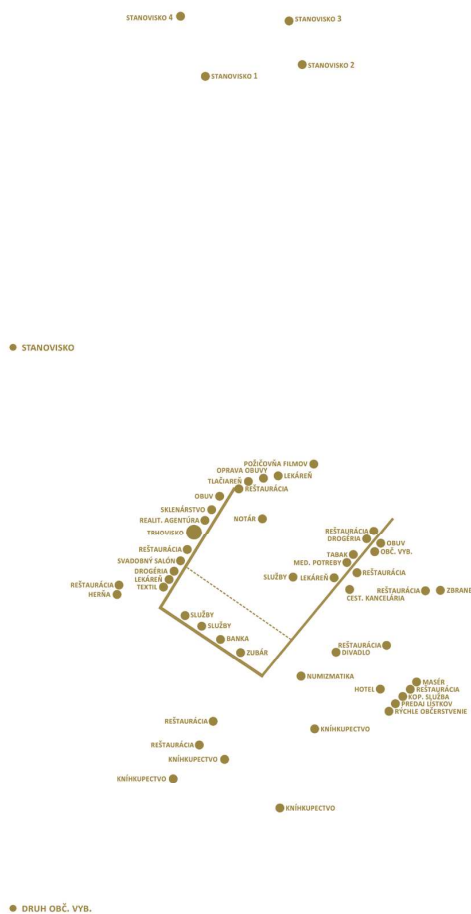
VYHODNOTENIE

Vyhodnotenie prieskumu pešej dopravy, v ktorej sa zisťovali denné celoročné minimálne intenzity a smerovania peších prúdov v okolí budovy Slovenského rozhlasu sa nachádzajú v tabuľke 2 hore (Vyhodnotenie prieskumu pešej dopravy v okolí SRo vedľa obrázka 2).

Minimálny denný celoročný priemer intenzity peších prúdov potrebný pre rentabilný chod komerčných prevádzok v parteri polyfunkčných obytných budov sa začína okolo čísla 100 okoloídúcich za hodinu. Hodnoty intenzity sa môžu meniť v závislosti od druhu a prevádzky občianskej vybavenosti.³

Z výsledkov prieskumu pešej dopravy vyplynulo, že i skúmané denné celoročné minimálne intenzity peších prúdov ukazujú potenciál na vhodné umiestnenie komerčných prevádzok. Ide o stanovišťa 1, 2 a 4. Všetky tri stanovišťa vykazujú podobné hodnoty intenzity peších prúdov, ktoré aj pri svojich denných minimách takmer dvojnásobne prekonávajú minimálnu odporúčanú vyťaženosť komunikácie potrebnú na rentabilný chod komerčných prevádzok. Na základe týchto zistení sa dá jednoznačne konštatovať, že v rozhlase existujú rentabilné možnosti umiestnenia občianskej vybavenosti komerčného rázu, najmä zo strany Mýtnej a Žilinskej ulice a čiastočne aj zo strany Námestia slobody.

Najmenej vhodná strana budovy Slovenského rozhlasu na umiestnenie komerčnej prevádzky sa javí strana prislúchajúca k Belopotockého ulici (stanovište 3). Tá má približne polovičný potenciál ako ostatné. Napriek tomu sa nedá povedať, že by bola úplne nevhodná na umiestnenie komerčných prevádzok. Denné minimálne intenzity peších prúdov sa tu nachádzajú na hranici rentability, preto je pravdepodobné, že priemerné hodnoty vyťaženosť komunikácie chodcami pohodlne prekročí hranicu 100 osôb za hodinu.

1 Funkčné rozlíšenie zástavby a stanoviská prieskumu pešej dopravy + tabuľka 1

2 Rozmiestnenie občianskej vybavenosti kom. charakteru na riešenom území + tabuľka 2

Napriek tomu je tu však vhodnejšie umiestňovať prevádzky nie každodennej potreby, ako sú napríklad hodinárstvo, klenotníctvo či modelárstvo, prípadne kaviareň s terasou orientovanou do relatívne pokojnej ulice.

HUSTOTA DENNÉHO A NOČNÉHO OSÍDLENIA NA SKÚMANOM ÚZEMÍ

Ďalším faktorom, ktorý hrá úlohu pri identifikácii potenciálu možnosti umiestnenia (či neumiestnenia) občianskej vybavenosti, je hustota denného (i nočného) osídlenia na skúmanom území (skúmané územie je vyznačené na obrázku 1). Čím územie využíva viac osôb, tým je, prirodzene, atraktívnejšie aj pre služby a inú občiansku vybavenosť. Pre potvrdenie ekonomickej rentability je potrebné namerať hustotu denného osídlenia v minimálnej hodnote 150 užívateľov na hektár. Pre bohatší rozsah polyfunkcie sa v bezprostrednom okolí musí nachádzať minimálne 6 000 rezidentov alebo 2 500 pracovných miest.⁴

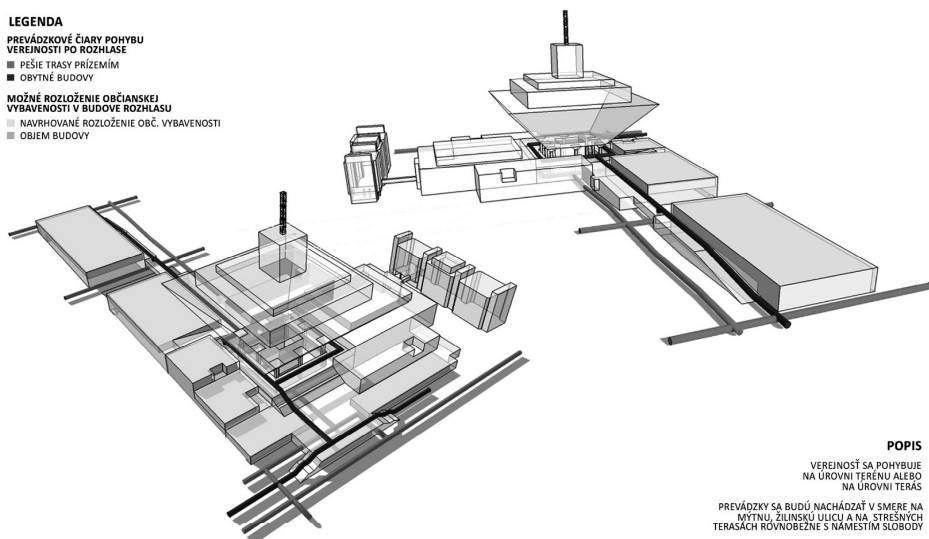
Pre výpočet hustoty denného a nočného osídlenia sme vykonali prieskum počtu zamestnancov, študentov a rezidentov pracujúcich, študujúcich a bývajúcich na riešenom území. Výsledky uvádzame v tabuľke 2 (Tabuľka počtu zamestnancov – v strede, Tabuľka výsledných hodnôt denného a nočného osídlenia – dole). (→2)

Aj z týchto výsledkov jasne vyplýva opodstatnenosť umiestnenia občianskej vybavenosti v priestoroch rozhlasu. Keďže výsledná denná i nočná hustota osídlenia niekoľkonásobne prekročila minimálnu hranicu, kde sa už dá hovoriť o ekonomickej efektívnosti umiestnenia občianskej vybavenosti komerčného rázu, nehovoriac o tom, že vysoký počet rezidentov, pracovníkov a študentov vytvára vhodné podmienky aj pre vznik vyššej občianskej vybavenosti a bohatšieho rozsahu polyfunkcie komerčného rázu.

ROZMIESTNENIE KOMERČNEJ OBČIANSKEJ VYBAVENOSTI NA SKÚMANOM ÚZEMÍ

Ďalšou možnosťou, ako zistiť, či má budova Slovenského rozhlasu potenciál integrovať do svojej prevádzky aj komerčnú občiansku vybavenosť je, „pozrieť sa na jej okolie“, t. j. zistiť rozmiestnenie komerčnej občianskej vybavenosti v okolí rozhlasu a skúmať určité trendy v hustote a rozmiestnení komerčných prevádzok. Tomuto účelu slúži mapa rozmiestnenia občianskej vybavenosti v dochádzkovej vzdialenosti 200 m od budovy Slovenského rozhlasu (→ 2). V nej môžeme jasne vidieť trendy v hustote rozmiestnenia komerčných prevádzok. Miesta s najhustejšou občianskou vybavenosťou komerčného rázu lemujú hlavné pešie trasy v okolí rozhlasu na Žilinskej ulici, Mýtnej ulici a na Námestí slobody v smere na Štefanovičovu ulicu. Tieto trendy v rozmiestnení sú však prerušené monofunkčnými planárnymi stavbami zámerne neobsahujúcimi obchodný

LEGENDA
 PREVÁDZKOVÉ ČIARY POHYBU
 VEREJNOSTI PO ROZHLESE
 ■ PEŠIE TRASY PRÍZEMÍM
 ■ OBYTNÉ BUDOVY
 ■ MOŽNÉ ROZLOŽENIE OBČIANSKEJ
 VYBAVENOSTI V BUDOVE ROZHLASU
 ■ NAVRHOVANÉ ROZLOŽENIE OBČ. VYBAVENOSTI
 ■ OBIEM BUDOVY

POPIS

VEREJNOSŤ SA POHYBUJE
 NA ÚROVNI TERÉNU ALEBO
 NA ÚROVNI TERAS

PREVÁDZKY SA BUDÚ NACHÁDZAŤ V SMERE NA
 MYTNÚ, ŽILINSKÚ LULCU A NA STREŠNÝCH
 TERASÁCH ROVNÔBEŽNE S NÁMESTÍM SLOBODY

parter, akou je i samotná budova Slovenského rozhlasu či budova Národnej banky Slovenska (NBS) alebo štruktúra budov Slovenskej technickej univerzity (STU). Tieto objekty vytvárajú akúsi umelú bariéru v prirodzenom rozmiestnení občianskej vybavenosti komerčného rázu v centre mesta, preto ak by bolo možné odstrániť tento nedostatok, prispelo by to k lepšiemu funkčnému využitiu celej mestskej zóny. Budova rozhlasu má vďaka svojim rozsiahlym strešným terasám a veľkému množstvu nevyužívaných vnútorných priestorov pre tento zámer najväčší potenciál.⁵

PRIESTOROVÝ POTENCIÁL V RÁMCI BUDOVY SLOVENSKEHO ROZHLASU

Za posledných 30 rokov prešla rozhlasová a informačná technika obrovskými zmenami. Tie priniesli miniaturizáciu a digitalizáciu všetkého prístrojového vybavenia. Vďaka tomu sa veľké časti rozhlasu stali nevyužívané (vôbec alebo nedostatočne).

Podľa rámcovej koncepcie spoločného mediálneho komplexu, pred zlúčením SRo a STV využívalo budovu rozhlasu približne 512 zamestnancov, čo predstavovalo približne 40 % z celkových priestorových kapacít budovy dimenzovanej až na 1 300 zamestnancov (1 600 – pri započítaní vnútorných priestorových rezerv).⁶ Zlúčením dvoch verejnoprávnych médií do RTVS vznikla príležitosť spojiť ich v jednej budove a zlúčením prevádzok ušetriť nemalé finančné prostriedky.⁷ Ako bolo dokázané v mojej diplomovej práci, existuje tu reálna možnosť integrácie prevádzky SRo a STV aj v budove Slovenského rozhlasu. Zvýši sa tak jej využitie, a súčasne tu stále budú existovať voľné priestorové kapacity, ktoré môžu slúžiť komerčným prevádzkam.⁸

Na základe predchádzajúcich zistení a na základe priestorových analýz navrhujem

potenciálne rozmiestnenie občianskej vybavenosti, ktorú môžeme vidieť na obrázku 3.

CELKOVÉ ZHRNUTIE

Z predchádzajúcich analýz jasne vyplynulo, že v skúmanej mestskej zóne je nedostatok občianskej vybavenosti komerčného rázu. Planárne monofunkčné objekty ako NBS či komplex budov STU vytvárajú prekážku v prirodzenom rozmiestnení polyfunkčného parteru. Z tohto dôvodu je pomer zastúpenia komerčného parteru len na úrovni 4,76 %, zatiaľ čo okolité sektory dosahujú úroveň 27,85 % až 30,23 % z celkového indexu podlažných plôch.⁹

Za všetko môžeme spomenúť už len jeden ukazovateľ. Celkový počet užívateľov na skúmanom území je 29 498 osôb, ktoré ho užívajú počas 24 hodín (ide o súčet výsledného počtu zamestnancov, študentov, rezidentov a peších tranzitujúcich), čo je približne rovnaký počet, aký má Liptovský Mikuláš obyvateľov. A navyše, automobilová doprava tranzitujúca skúmaným územím sa do tohto čísla nezapočítala, keďže prieskum automobilovej dopravy sa kvôli nedostatku finančných zdrojov neuskutočnil, čiže toto číslo by sa ešte zvýšilo. Z uskutočneného výskumu preto jasne vyplynulo, že budova Slovenského rozhlasu má výrazný priestorový, ale aj ekonomický potenciál pojať v sebe občiansku vybavenosť komerčného rázu.

Autor spracováva dizertačnú prácu na Fakulte architektúry STU v Bratislave na tému *Moderná architektúra ako pamiatka - budova Slovenského rozhlasu v Bratislave*.
 Školiteľ: prof. Ing. arch. Matúš Dulla, DrSc.

3 Dispozičné rozloženie navrhovanej občianskej vybavenosti komerčného charakteru

- 1 Pozri TOPOLČANSKÁ, Mária: Slovenský rozhlas v Bratislave. In: MORAVČÍKOVÁ, Henrieta a kol.: *Moderné a/alebo totalitné v architektúre*. Bratislava, Slovart 2013 a MORAVČÍKOVÁ, Henrieta a kol.: *IDENTITA A DIFERENCIA: Monitorovanie a hodnotenie najvýznamnejších diel modernej architektúry na Slovensku*. *Architektúra & urbanizmus* 47, 2013, 3–4, s. 144–169.
- 2 Podrobne rozpisané metódy dopravného prieskumu nájdete v: MEDELSKÁ, Viera: *Dopravné inžinierstvo*. Bratislava, Alfa 1991, s. 35–109.
- 3 Viac o intenzite peších prúdov a o iných parametroch urb. štruktúr nájdete v knihe: HNILÍČKA, Pavel: *Sídlní kaše*. Brno, Host 2012, s. 69–122.
- 4 Metódy a údaje boli prevzaté od VITKOVÁ, Ľubica: *Pozorovanie ukazovateľov intenzity využitia územia pre rôzne funkčné využitie*. In: VITKOVÁ, Ľubica: *Kvantitatívne parametre urbanistických štruktúr*. Bratislava, Road 2008, s. 27–37.
- 5 O potenciáloch rozhlasu sa dozviete viac v BEKEŠ, Štefan: *Revitalizácia budovy Slovenského rozhlasu*. ARCH. Bratislava, Eurostav 2014, č. 3, s. 60–61.
- 6 Viac technických údajov o rozhlase: LÝSEK, Lumír: *Budova Československého rozhlasu v Bratislave*. *Architektúra ČSR* 1985, č. 9, s. 391–396.
- 7 Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky: *Rámcová koncepcia spoločného mediálneho komplexu Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu a návrh vecného a časového harmonogramu [Správa]*. Bratislava, Ministerstvo kultúry SR, 2007.
- 8 Autor príspevku sa témou *Revitalizácia budovy Slovenského rozhlasu v Bratislave* zaoberal už vo svojej diplomovej práci na Fakulte architektúry STU v Bratislave v roku 2013.
- 9 Údaje boli prevzaté od: VITKOVÁ, Ľubica – MELCEROVÁ, Olga: *Ukazovatele intenzity využitia funkčne zmiešaného územia*. In: VITKOVÁ, Ľubica: *Kvantitatívne parametre urbanistických štruktúr*. Bratislava, Road 2008, s. 37–49.